

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน :
กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคลองหลวง*

**Roles of Local Government in the Management of Community Welfare Funds:
A Case Study of Khlong Luang Municipality.**

รัตนาภรณ์ แก้วมณี¹

Rattanaporn Kaewmanee

6714830056@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน ศึกษาปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะ โดยใช้เทศบาลเมืองคลองหลวงเป็นกรณีศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนด้านทรัพยากรและงบประมาณ การประสานงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ปัญหาและอุปสรรคที่พบได้แก่การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึงความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ยังไม่ครอบคลุมข้อจำกัดด้านงบประมาณและระเบียบกฎหมายรวมถึงคณะกรรมการกองทุนยังขาดประสบการณ์และศักยภาพ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องปรับกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่นและติดตามประเมินผลการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; กองทุนสวัสดิการชุมชน; เทศบาลเมืองคลองหลวง

Keywords : Local Government Organization; Community Welfare Fund; Khlongluang Town Municipality

*บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคลองหลวง

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

กองทุนเงินออมวันละบาท หรือกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกลไกการจัดสวัสดิการที่ริเริ่มและขับเคลื่อนโดยชุมชน โดยยึดหลักการให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดตั้งกองทุนกำหนดกติกาและคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการกองทุน เพื่อประโยชน์สุขของสมาชิกในชุมชน (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2567) แนวคิดดังกล่าวมีรากฐานจากหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งส่งเสริมวินัยการออมเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว(กองทุนหมู่บ้าน,2568)รวมถึงการพึ่งพาตนเองของประชาชนในระดับชุมชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกและการสนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะกลไกเชิงพื้นที่ที่สนับสนุนการนำนโยบายสาธารณะด้านสวัสดิการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมสนับสนุนและประสานการดำเนินงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆในชุมชน

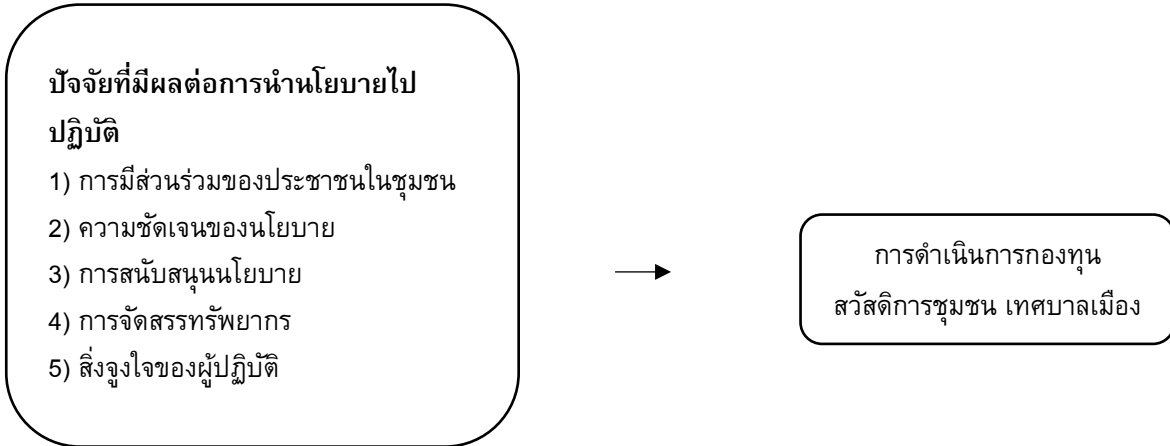
เทศบาลเมืองคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างเป็นทางการในปี พ. 2568 เพื่อส่งเสริมความมั่งคั่งความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสวัสดิการชุมชน สร้างวินัยการออม และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และคนพิการ การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้ง ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคลองหลวง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลเมืองคลองหลวง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคลองหลวง
3. เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคลองหลวง

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดโดยกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร และสิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกันและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลเมืองคลองหลวง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้เอกสาร ศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ และวิทยานิพนธ์ต่างๆ และด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ได้แก่ นายกเทศมนตรี คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองคลองหลวง ที่มีบทบาทต่อการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา พิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในงาน และประสบการณ์การทำงานโดยตรง จำนวน 9 คน ได้แก่

- 1) นายกเทศมนตรีเมืองคลองหลวง จำนวน 1 คน
- 2) ผู้บริหารเทศบาลเมืองคลองหลวง จำนวน 3 คน
- 3) ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองคลองหลวง จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยสุภางค์ จันทวานิช (2551, หน้า 75-81 อ้างถึงในวิโรจน์ ก่อสกุล, 2568, หน้า 38) อธิบายว่า การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) จะมีลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถาม และข้อกำหนดแน่นอนตายตัว จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามเดียวกัน นอกจากนี้ในการจะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้กำหนดวันนัดหมายวันสัมภาษณ์ โดยได้แจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบก่อนล่วงหน้าในการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะใช้จดบันทึกและบันทึกเสียง โดยก่อนสัมภาษณ์จะขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์ในการจดบันทึกการสนทนาก่อนทุกครั้ง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น ได้แก่

- 1.1 หนังสือทั่วไป ได้แก่ ตำรา คู่มือ เอกสารประกอบการบรรยาย เอกสารวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ เป็นต้น
- 1.2 หนังสืออ้างอิง ได้แก่ สารานุกรม พจนานุกรม เป็นต้น
- 1.3 งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เป็นงานที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้นๆ อย่างละเอียด

1.4 เอกสารของทางราชการ เป็นเอกสารที่ส่วนราชการจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เช่น นโยบาย กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ คู่มือปฏิบัติงาน ประกาศ คำสั่ง หนังสือราชการ เป็นต้น

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ โดยที่ผู้วิจัยเลือกวิธีการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) โดยที่ผู้วิจัยต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่ได้กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะขออนุญาตสัมภาษณ์ จดบันทึกข้อมูล และบันทึกเสียงหรือภาพการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลก่อนทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็น
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ก่อนที่จะนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นคำถาม แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงความคล้ายและความแตกต่างของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลเมืองคลองหลวง โดยใช้การนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการ

ผลการวิจัยพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลเมืองคลองหลวงจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชน โดยมุ่งเน้นการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสวัสดิการชุมชน การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ และคนพิการ ควบคู่กับการส่งเสริมวินัยการออมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ภายในชุมชน ทั้งนี้ การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่บนหลักหุ้นส่วนการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในสัดส่วนที่เหมาะสม

เทศบาลเมืองคลองหลวงทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักในการกำหนดทิศทางและวางระบบการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยได้กำหนดโครงสร้างและระเบียบการบริหารงานอย่างชัดเจน มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับของกองทุน ครอบคลุมตั้งแต่วัตถุประสงค์ของกองทุน คุณสมบัติของสมาชิก การรับเงินและการสมทบ การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ การจัดทำบัญชีและการเงิน ตลอดจนการจัดประชุมใหญ่สมาชิกเพื่อรายงานผลการดำเนินงานและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้เทศบาลเมืองคลองหลวงยังได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ การสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีคุณภาพ โดยมีนายกเทศมนตรี ผู้บริหารเทศบาล และสมาชิกสภาเทศบาลร่วมกันกำหนดและผลักดันนโยบาย จัดสรรงบประมาณสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานของกองทุนอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนและขยายผลการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่เทศบาลเมืองคลองหลวง การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนและกลไกการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนให้เกิดการบูรณาการและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน รวมถึงการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสวัสดิการชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนา นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ในภาพรวม เทศบาลเมืองคลองหลวงมีบทบาทในฐานะ กลไกขับเคลื่อนเชิงรุกของการจัดสวัสดิการชุมชนในระดับพื้นที่ โดยเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน จากข้อมูลการดำเนินงานสามารถจำแนกบทบาทของเทศบาลเมืองคลองหลวงออกเป็น 4 มิติหลัก ดังนี้

- 1.เทศบาลเมืองคลองหลวงมีบทบาทสำคัญในฐานะหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของ นายกเทศมนตรี ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำในการผลักดันนโยบาย กำหนดทิศทางการดำเนินงาน และสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงการให้คำแนะนำด้านระเบียบและกฎหมาย และการประสานงานกับภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นายกเทศมนตรี ระบุว่า "เทศบาลเมืองคลองหลวงมีบทบาทสำคัญในฐานะหน่วยงานหลักที่คอยสนับสนุนและผลักดันการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ การให้คำแนะนำด้านระเบียบและกฎหมาย รวมถึงการประสานงานกับภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว" และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 สมาชิกสภาเทศบาล ให้ข้อมูลว่า "เทศบาลมีบทบาทในการสนับสนุนและกำกับดูแลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงในชุมชน ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามระเบียบ และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม"

2. การสนับสนุนด้านทรัพยากรและงบประมาณ โดยเทศบาลเมืองคลองหลวงทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยช่วยวางแนวทางการดำเนินงาน ประสานความร่วมมือกับชุมชน และให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและการบริหารจัดการ เพื่อให้กองทุนสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 รองนายกเทศมนตรีคนที่ 1 กล่าวว่า "เทศบาลทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยช่วยวางแนวทางการดำเนินงาน ประสานความร่วมมือกับชุมชน และให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและการบริหารจัดการ เพื่อให้กองทุนสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่"

3. การประสานงานและอำนวยความสะดวก โดยเทศบาลเมืองคลองหลวงมีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนในการจัดตั้งและบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการตัดสินใจ เพื่อให้กองทุนเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 รองนายกเทศมนตรีคนที่ 2 ระบุว่า "เทศบาลเมืองคลองหลวงมีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนในการจัดตั้งและบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการตัดสินใจ เพื่อให้กองทุนเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง"

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และใช้กองทุนเป็นเครื่องมือในการดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 สมาชิกสภาเทศบาลคนที่ 3 กล่าวว่า "เทศบาลมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และใช้กองทุนเป็นเครื่องมือในการดูแลซึ่งกันและกันในชุมชน"

2. ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน

ถึงแม้เทศบาลเมืองคลองหลวงจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนในลักษณะเชิงรุก แต่จากข้อมูลการดำเนินงาน ยังพบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ความต่อเนื่อง และความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลเมืองคลองหลวง สรุปได้ดังนี้

1. ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ทั่วถึง ซึ่งคนในชุมชนยังมีความเข้าใจและการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ทั่วถึง เช่น ความเข้าใจบทบาทและประโยชน์ของกองทุน ส่งผลให้เทศบาลเมืองคลองหลวงต้องใช้เวลาในการสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมากขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นายกเทศมนตรี ระบุว่า "ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนบางกลุ่มที่ยังไม่ทั่วถึง รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณและระเบียบข้อกฎหมายบางประการที่ทำให้การดำเนินงานไม่สามารถทำได้คล่องตัว

2. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และระเบียบกฎหมาย: ข้อจำกัดด้านระเบียบและขั้นตอนทางราชการ ซึ่งบางครั้งทำให้การดำเนินงานของกองทุนไม่คล่องตัวเท่าที่ควร โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 รองนายกเทศมนตรีคนที่ 2 ให้ข้อมูลว่า "ปัญหาที่พบคือข้อจำกัดด้านระเบียบและขั้นตอนทางราชการ ซึ่งบางครั้งทำให้การดำเนินงานไม่คล่องตัวเท่าที่ควร

3. ความพร้อมด้านประสบการณ์ และศักยภาพของคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการกองทุนยังขาดความพร้อมด้านประสบการณ์ มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนที่ยังไม่ชัดเจน ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เรื่องการบริหาร

จัดการ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 สมาชิกสภาเทศบาลคนที่ 3 ให้ข้อมูลว่า "ปัญหาที่พบคือความแตกต่างด้านความพร้อมของแต่ละชุมชน รวมถึงความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนที่ยังไม่ชัดเจนในบางพื้นที่"

4. ความแตกต่างและความไม่ต่อเนื่องของชุมชน กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำหรือคณะกรรมการ อาจส่งผลต่อทิศทางการดำเนินงานของกองทุน โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 ผู้นำชุมชนคนที่ 3 ให้ข้อมูลว่า "ปัญหาคือความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วม หากผู้นำหรือคณะกรรมการเปลี่ยน อาจส่งผลต่อทิศทางของกองทุน"

3. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 นายกเทศมนตรี เสนอว่า "เห็นว่าควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง"

2. พัฒนาศักยภาพคณะกรรมการและบุคลากร ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น เพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 รองนายกเทศมนตรีคนที่ 1 กล่าวว่า "ควรเน้นการสร้าง ความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนมากขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง และพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น เพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ"

3. ปรับกระบวนการทำงานให้ยืดหยุ่นและลดขั้นตอน ควรปรับรูปแบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่นขึ้น และลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารกองทุนได้สะดวกและเหมาะสม โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 รองนายกเทศมนตรีคนที่ 2 เสนอว่า "เห็นว่าควรมีการปรับกระบวนการทำงานให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนหรือพื้นที่อื่นที่มีการดำเนินงานกองทุนประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของเทศบาลเมืองคลองหลวง"

4. ติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ : วางแผนการดำเนินงานระยะยาว และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการดำเนินการกองทุนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 สมาชิกสภาเทศบาลคนที่ 2 เสนอว่า "เห็นว่าควรมีการวางแผนการดำเนินงานระยะยาว และสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการกองทุนมากขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืน"

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนของเทศบาลเมืองคลองหลวง สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของเทศบาลเมืองคลองหลวง สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งให้อิสระแก่ชุมชนในการจัดทำบริการสาธารณะ ขณะเดียวกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่สนับสนุนและกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มากกว่าการใช้อำนาจสั่งการโดยตรง บทบาทดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานของชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานวิจัยของยูวัฒน์ วุฒิเมธี (อ้างถึงในพระมหาสุนทร ปุญญา, 2558, หน้า 6) และงานวิจัยอรรถัย กักผล (อ้างถึงในธนจิรา พวงผกา 2559, หน้า 19) ที่มองว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่าง

ยั่งยืน นอกจากนี้ บทบาทของเทศบาลในการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนยังสอดคล้องกับหลักการของสวัสดิการชุมชนที่มุ่งให้ชุมชนเป็นเจ้าของการบริหารโดยชุมชน และใช้เงินเป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน พบปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่กองทุนสวัสดิการชุมชนยังประสบอยู่หลายประเด็น ในการทำความเข้าใจถึงความสำคัญ เหตุผล ความจำเป็น เป้าหมาย และอุดมการณ์ของกองทุนสวัสดิการชุมชน ต้องสร้างความตระหนัก ชี้แจงและประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการมีกองทุนสวัสดิการชุมชนร่วมกัน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ทั่วถึง โดยประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในบทบาทประโยชน์ และความสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชน ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกและร่วมดำเนินงานยังไม่ครอบคลุม สอดคล้องกับทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มองว่า การยอมรับและการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของนโยบาย (Edwards III) หากประชาชนยังขาดความเข้าใจในเป้าหมายและประโยชน์ของนโยบาย ย่อมส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่บรรลุผลอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ผลการวิจัยยืนยันว่าการสร้างความตระหนักและการสื่อสารเชิงนโยบายในระดับชุมชนยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความยั่งยืนของกองทุน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยา กลัดล้อม (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจและความตระหนักของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของกองทุน

2. ข้อจำกัดด้านงบประมาณและระเบียบกฎหมายเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การสนับสนุนกองทุนในบางช่วงขาดความคล่องตัว ซึ่งข้อจำกัดด้านงบประมาณสอดคล้องกับแนวคิดของ Edwards III ที่ระบุว่า ทรัพยากร (Resources) เป็นปัจจัยหลักของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งนี้การดำเนินงานของเทศบาลเมืองคลองหลวงในปัจจุบันพบว่าในช่วงการบริหารงานของนายกคนปัจจุบันซึ่งดำรงตำแหน่งมาเป็นระยะเวลาปี 1 เดือนเทศบาลเมืองคลองหลวงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่องได้แก่ปีงบประมาณ พ.ศ.2568 จำนวน 500,000 บาท ปีงบประมาณ พ.ศ.2569 จำนวน 500,000 บาทและปีงบประมาณ พ.ศ.2570 จำนวน 500,000 บาทอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงภารกิจและจำนวนสมาชิกของกองทุนงบประมาณดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการรองรับกิจกรรมได้อย่างครอบคลุม ส่งผลให้การดำเนินงานในบางช่วงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มศักยภาพจากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องแต่ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและกรอบระเบียบกฎหมายยังคงเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ บุคลากร และองค์ความรู้ การที่กองทุนสวัสดิการชุมชนยังเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรส่งผลให้การดำเนินงานบางช่วงขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างเต็มศักยภาพ และข้อจำกัดด้านกฎหมายและการกำกับจากส่วนกลางที่ส่งผลต่อความคล่องตัวในการดำเนินงานของกองทุน สอดคล้องกับทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโครงสร้างเชิงสถาบัน (Mazmanian and Sabatier) แม้ว่าท้องถิ่นจะมีบทบาทในการบริหารจัดการกองทุนแต่การขาดความยืดหยุ่นเชิงนโยบายและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง อาจเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลในทางปฏิบัติและสอดคล้องกับข้อจำกัดของการกระจายอำนาจที่ ธนยวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2555) กล่าวถึงแม้ท้องถิ่นจะมีอิสระในการบริหารแต่ยังต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและการกำกับจากส่วนกลาง

3. ความพร้อมด้านประสบการณ์และศักยภาพของคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนบางส่วนยังขาดประสบการณ์ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ และความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ ส่งผลให้ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และปรับตัว สอดคล้องกับทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับ ทศนคติ แรงจูงใจ และความมุ่งมั่นของผู้ปฏิบัติงาน (Disposition of Implementers) หากผู้ปฏิบัติขาดแรงจูงใจ ขาดการพัฒนาองค์ความรู้ หรือไม่มีระบบสนับสนุนที่เหมาะสม อาจส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและไม่ยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างกลไกจูงใจและระบบการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยา กัดล้อย้อม (2560) ที่พบว่าศักยภาพของคณะกรรมการเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของกองทุน

4. ความแตกต่างของบริบทชุมชนและความไม่ต่อเนื่องของการดำเนินงานการเปลี่ยนแปลงผู้นำหรือคณะกรรมการกองทุน รวมถึงความแตกต่างของบริบทแต่ละชุมชน ส่งผลต่อทิศทางและความต่อเนื่องของการดำเนินงานกองทุน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีความยั่งยืนและไม่ผูกติดกับบุคคลในประเด็นเรื่องนโยบายต้องมีความชัดเจน ชุมชนท้องถิ่นมีระบบสวัสดิการชุมชนที่ดูแลประชาชน ดูแลกันเองได้อย่างทั่วถึงลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐ เกิดระบบความเอื้ออาทรของชุมชนและสังคม ให้เกิดการดูแลช่วยเหลือกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Meter and Horn (อ้างถึงในวรเดช จันทรศร, 2554, หน้า 115) ที่ว่า “วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานของนโยบาย โดยต้องรู้ว่าวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นคืออะไร วัตถุประสงค์จะใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย ดังนั้นวัตถุประสงค์จะต้องชัดเจน”

จากการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน พบข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลเมืองคลองหลวง ดังนี้

1. ควรพัฒนากลไกการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เชิงรุก สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมในกองทุนสวัสดิการชุมชน ต้องมีการการริเริ่มและรวมกลุ่ม ประชุมแกนนำเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนอย่างเป็นระบบ ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดี และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กองทุนมีความยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกอย่างแท้จริง

3. ปรับกระบวนการทำงานให้ยืดหยุ่นและลดขั้นตอน เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารกองทุนได้สะดวกและเหมาะสม

4. ติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ : วางแผนการดำเนินงานระยะยาว และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการดำเนินการกองทุนให้เป็นที่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองคลองหลวง มีข้อเสนอแนะว่า

1. เทศบาลเมืองคลองหลวงควรพัฒนาระบบบริหารจัดการ และการกำกับติดตามที่ยึดหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สมาชิกและประชาชนในพื้นที่อย่างสูงสุด

2. ควรบูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนเข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนงานด้านสังคมอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความต่อเนื่องและความยั่งยืนของการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จและรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

พระมหาสุนทร ปุณฺณญา. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรการบริหารบริหารส่วนตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.

ชนจิรา พวงผกา. (2559). ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบางเตือ อำเภอมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จรรยา กลัดล้อม. (2560). ปัจจัยการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการจังหวัดชัยนาทสู่ความยั่งยืน. ในวารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560) 63-72.

ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2555). การบริหารราชการไทย. เชียงใหม่ : สำนักวิชาการรัฐศาสตรศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรเดช จันทรศร. (2554). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด.

เทศบาลเมืองคลองหลวง.(2568).แผนพัฒนาท้องถิ่น(พ.ศ.2568-2570).เทศบาลเมืองคลองหลวง.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 18.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 18.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 18.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 18.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 19.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 19.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 19.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 19.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9. (2568) สัมภาษณ์ส่วนบุคคล. ธันวาคม, 19.